

فضاهای شهری در جهت ایجاد فضاهای عمومی پویا و فعال و تأثیر آن در ایجاد ارتباطات اجتماعی

امیر رمضانی^۱، فاطمه مظفری قادیکلائی^۲، عبدالله ابراهیمی

^۱ کارشناسی ارشد معماری، دانشکده معماری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران

^۲ گروه معماری، دانشکده هنر و معماری، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران

^۳ استادیار گروه معماری، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران

چکیده

این پژوهش با رویکرد مروری و کتابخانه‌ای، نقش فضاهای شهری در ایجاد فضاهای عمومی پویا و فعال و تأثیر آن بر تقویت ارتباطات اجتماعی را بررسی کرده است. از این رو می‌توان این‌گونه بیان کرد که فضاهای عمومی به‌عنوان رگ‌های حیاتی شهرها، نقش مهمی در شکل‌دهی هویت شهری و ایجاد حس تعلق به مکان داشته و با توجه به رشد روزافزون شهرنشینی و تغییرات سبک زندگی، اهمیت ایجاد فضاهای عمومی پویا و فعال بیش‌ازپیش احساس شده است. در این پژوهش، ضمن بررسی مفاهیم کلیدی همچون فضاهای شهری، فضاهای عمومی، پویایی و فعالیت، به تحلیل عوامل مؤثر بر ایجاد فضاهای عمومی پویا و فعال پرداخته شده است. همچنین، تأثیر این فضاها بر تقویت ارتباطات اجتماعی، ارتقای کیفیت زندگی شهری و کاهش پدیده‌های اجتماعی منفی مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج این پژوهش نشان داده است که طراحی مناسب فضاهای شهری، برگزاری برنامه‌های فرهنگی و اجتماعی، ایجاد امکانات متنوع و دسترسی آسان به فضاهای عمومی، می‌تواند نقش بسزایی در ایجاد فضاهای پویا و فعال و تقویت ارتباطات اجتماعی داشته باشد. درنهایت، پیشنهاداتی برای بهبود وضعیت فضاهای عمومی در شهرها ارائه شده است.

واژه‌های کلیدی: فضاهای شهری، فضاهای عمومی، پویایی، فعالیت، ارتباطات اجتماعی، شهرنشینی، پاتوق شهری

مقدمه

شهرها مکان‌های اصلی توسعه، خلاقیت، رشد و پیشرفت انسان‌ها هستند، بنابراین باید محیطی سالم برای حمایت از رفاه و شادمانی انسان‌ها ایجاد شود، از آنجایی که شادی فقط مختص احساسات فردی نیست و محیط هم بر کیفیت تأثیر می‌گذارد، می‌بایست با طراحی فضایی که بتواند مؤلفه‌های ایمنی و امنیت، روابط اجتماعی، سرزندگی را پاسخگو باشد پویایی و نشاط را به شهرها بازگرداند. (حیدرزاده و همکاران، ۱۴۰۲، ص ۲۲۵) این در حالیست که نواحی شهری مراکز اصلی رشد اقتصادی، اجتماعی و سیاسی در هر کشور بوده و ثابت شده است که بهترین مکان‌ها برای ایجاد فرصت‌های شغلی، خلاقیت و نوآوری می‌باشند، (allal et al, 2022, p181) این فضاها حوزه نوینی از مطالعات شهری می‌باشد که ادراک سیال شهروندان از شهر را در رابطه با نمادها و مصادیق فیزیکی آن‌ها، با بررسی تاریخی و حوادث اجتماعی مورد مطالعه قرار می‌دهد و سلسله مراتب قلمروهای ادراکی فضا در رابطه با زندگی اجتماعی، تاریخی و کارکردی شهر را تشخیص می‌دهد. (سرور و همکاران، ۱۳۹۶، ص ۳۰) از این رو یک فضای شهری می‌تواند با نیازهای زمانی و مکانی افراد جامعه، خصلت مطلوب یا نامطلوب پیدا کند، پس می‌توان اینگونه بیان کرد که این فضاها نقش مهمی برای شهروندان به همراه دارند از سوی دیگر (قربانین تبریزی و همکاران، ۱۴۰۲، ص ۱۱۲) امروزه افراد به دنبال تجربه بخشی از طبیعت هستند و به فضاهایی مانند فضاهای تفریحی و اجتماع پذیر روی می‌آورند. آنها به دنبال حس آزادی و ارتباط با طبیعت بوده و این فضاها این امکان را فراهم می‌سازند که مردم بتوانند در آنها احساس آرامش و ارتباط با محیط زیست طبیعی را تجربه کنند و در کنار تعاملات اجتماعی و شهر پویا، به تفریح و استراحت بپردازند با این شرایط همه فضاهای عمومی باید میزبان یک مجموعه ناپیش‌بینی شده از منافع عمومی باشند. طراحی مناسب فضای عمومی می‌تواند امکاناتی را ایجاد کند که قابلیت محدود شدن توسط برنامه‌های پیش‌بینی شده را نداشته باشد؛ بنابراین، پویایی زندگی عمومی به ابتکار خلاقانه و شانس برخورد وابسته است، و این ابتکارها می‌توانند به بهبود شرایط زندگی در فضاهای عمومی کمک کنند (Stevens et al, 2024, p1).

اصطلاح فضای عمومی غالباً به معنای مکان تجمع است که عنصری از مفهوم بزرگتر فضای اجتماعی می‌باشد، بیشتر خیابان‌ها از جمله پیاده‌راه‌ها، میادین شهر، پارک‌ها و ساختمان‌های دولتی که برای عموم آزاد است به عنوان یک فضای عمومی در نظر گرفته می‌شوند. (فروتن و همکاران، ۱۴۰۲، ص ۶) و تعاملات اجتماعی که یکی از عوامل سرزندگی اجتماعی است و پویایی شهری را نیز در پی دارد در این فضاها شکل می‌گیرد، از این رو برای برقراری روابط اجتماعی محدودیت در اندازه و تراکم جمعیت ضروری است (پاشا زانوسی و همکاران، ۱۳۹۴، ص ۲) با توجه به این امر ارتباط در فضاهای شهری در کنار ارتباط افراد با یکدیگر از جهت ارتباط با محیط و فرهنگ حائز اهمیت بوده و در شهرهای بزرگ که انسان‌ها با طبیعت بیگانه می‌شوند ارتباطات آن‌ها با محیط پیرامون، زمینه شناخت هر چه بیشتر با عناصر محیط برای تامین نیازهای آنان را فراهم می‌سازد. (کروبی و همکاران، ۱۴۰۲، ص ۱۰) این در حالیست که افرادی دارای ارتباطات اجتماعی قوی، نه تنها نرخ مرگ و میر کمتری دارند، علاوه بر این، سلامت جسمی آنها بهتر است و سطح بالاتری از رضایت روانی برخوردار می‌باشند. به طور کلی، ارتباطات اجتماعی برای افراد بسیار حائز اهمیت است تا بتوانند احساسات خود را به اشتراک بگذارند و احساس تعلق و همبستگی اجتماعی داشته باشند. (askarizad et al, 2020, p1) که این امر در شهرهای پویا و پایدار امکان پذیر است. شهر پایدار، شهری است با تنوعی بالا که توسط مردم بدون تفکیک‌های اجتماعی یا درآمدی حمایت می‌شود؛ و تمام افراد و گروه‌ها به خدمات و امکانات اساسی دسترسی داشته و نیز ساکنین وضعیت برابری را به همراه دارند از این رو (ghafouri et al, 2020, p35) پویایی در شهرها استفاده از قابلیت مکان برای تامین تنوعی از فضاها و فعالیت‌ها در زمینه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی با هدف تنوع تعاملات اجتماعی به گونه‌ای که امنیت، برابری و آسایش و آرامش را برای همه فراهم سازد، پویایی فرآیندی است که در نتیجه جذابیت فضاها و رضایت شهروندان حاصل می‌شود که در نهایت منجر به ایجاد فضایی زیست پذیر می‌گردد. (شاهرخانی فر و همکاران، ۱۴۰۱، ص ۸۲) از سو دیگر عنصر حیاتی دیگر برای افراد، فضای گرم و صمیمی است. این فضا جوی شاداب و پرانرژی را به وجود می‌آورد که در آن شهروندان فرصتی برای ملاقات با یکدیگر و همچنین با اهالی محلی پیدا می‌کنند. شهروندان در جستجوی شهرهایی با جوی زنده هستند، (bingol, 2024, p107)

میدان شهری در شهر پویا و با تعاملات اجتماعی قوی، به یک محل اجتماعی برای مردم تبدیل شده است که فرصت‌های فعالیت و تفریح را برای همه فراهم می‌کند. (lin et al,2024,p5) عاملان در این شبکه حرکت کرده و مکان‌هایی را برای خوردن، کار کردن، مکان سکونت (خانه)، فعالیت‌های تفریحی و دیدار با دوستان پیدا می‌کنند. همچنین در حین انجام فعالیت‌های تفریحی، عاملان می‌توانند رابطه دوستی خود را تقویت کنند و دوستان جدید پیدا کنند. (zuffle et al,2023,p22) به طور کل شهر پویا با تعاملات اجتماعی فراوان و میدان شهری به یک مرکز فعالیت‌های خانوادگی و کودکان تبدیل شده است. همچنین، با ایجاد فضای باز مناسب، میدان شهری به یک فضای عالی برای بازی، یادگیری و کاوش برای همه افراد، به ویژه کودکان، تبدیل شده است. به طور کلی، میدان شهری در شهر پویا و با تعاملات اجتماعی قوی، به یک محل اجتماعی برای مردم تبدیل شده است که فرصت‌های فعالیت و تفریح را برای همه فراهم می‌کند. (lin et al,2024,p5)

پیشینه تحقیق

فروتن و همکاران (۱۴۰۲) تحقیقی با عنوان تحلیل مهم ترین مؤلفه‌های تأثیرگذار جهانی شدن بر فضاهای عمومی پرداخته اند، این پژوهش حاضر بر آن است که مهمترین مؤلفه‌های تأثیر بر فضاهای عمومی را تحلیل کرده و چگونگی تأثیر جهانی شدن بر الگوهای رفتاری شهروندان در فضاهای عمومی را بررسی کند، برای پاسخ به این پرسش ها با نگاهی کلان و انتقادی و با استفاده از روش فرا تحلیل مهم ترین ابعاد جهانی شدن که بر فضاهای جمعی تأثیرگذار هستند، شناسایی شده و سپس با استفاده از پرسشنامه خبرگان و تحلیل آمار به منظور سنجش پایایی و توزیع نرمال داده ها نرم افزار SPSS نسخه ۲۶ و درنهایت با روش دلفی فازی رتبه بندی عوامل صورت گرفته است، نتایج نشان می دهد جهانی شدن به طور غیر مستقیم و به واسطه اثر گذاری بر مهم ترین ابعاد زندگی انسان معاصر بر الگوهای رفتاری وی نیز تأثیرگذار بوده است، رونق فناوری اطلاعات به این اتفاق شتاب بخشیده است و با جابه جایی مرزهای روانی در برآیند هر سه جنبه از رفتار (ضرورت، اجتماعی، اختیاری) و همچنین هر دو بعد کیفی فضای شهری، تأثیرات غیر قابل چشم پوشی داشته است.

قربانیان تبریزی و همکاران (۱۴۰۲) تحقیقی با عنوان تبیین الگوهای شکل گیری شهر خلاق با تاکید بر نقش فضاهای عمومی پرداخته اند، این مقاله به بررسی تبیین الگوهای شکل گیری شهر خلاق و ارائه مدلی برای بررسی خلاقیت فضاهای عمومی می باشد، مقاله حاضر از نوع تحقیق بنیادی نظری است که با استفاده از روش مطالعات کتابخانه ای و خوانش متن و ارزیابی مدل های مربوط به ارزیابی کیفیت و خلاقیت فضاهای عمومی شهری، الگوهای مختلف را بررسی کرده و سپس به ارائه الگویی جدید رسیده است، با توجه به معیارها خلاقیت فضاهای عمومی بسته به شرایطی که در جوامع مختلف حاکم است ارزیابی می گردد.

عسکری زاد و همکاران (۲۰۲۰) تحقیقی با عنوان تأثیر تعاملات اجتماعی بر الگوهای رفتاری افراد در فضاهای شهری (مطالعه موردی: منطقه پیاده شهرداری رشت) پرداخته اند، این مطالعه سعی در بررسی تأثیر تعاملات اجتماعی بر الگوهای رفتاری افراد در فضاهای شهری داشت. به طور مطلوب، ترکیبی از تحلیل محور محور و گراف قابلیت دید تکنیک Space Syntax و مشاهدات تجربی فعالیت پیاده‌رو در دوران استاتیک و دینامیک به کار گرفته شد. برای تعیین الگوهای رفتاری افراد، چهار نوع تکنیک مشاهده بر روی پیاده‌روها به کار گرفته شد که با نام‌های شمارش دروازه، لحظات استاتیک، ردیابی حرکت و دنبال کردن افراد شناخته می‌شوند. مشاهدات در یک زمان خاص بین ساعت ۶ تا ۸ شب، که به‌عنوان یک ساعت نسبتاً شلوغ در آن منطقه پیاده‌رو در نظر گرفته می‌شود، انجام شد. باید توجه داشت که نرم‌افزار ArcGIS نیز برای ارزیابی سازگاری یافته‌ها استفاده شده است. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که تعاملات اجتماعی تأثیر عمیقی بر رفتار افراد در فضاهای شهری دارند؛ به گونه‌ای که این اثر رفتاری که از کیفیت محیط ساخته شده به دست می‌آید، به افراد منتقل می‌شود و رفتار آنها در زندگی شخصی خود را تحت تأثیر قرار می‌دهد. این تحقیق با نشان دادن عوامل مؤثر فضاهای شهری معاشرتی به منظور ارتقاء سطح کیفیت فضاهای عمومی، به معماران، طراحان شهری، روان‌شناسان محیطی، سیاست‌گذاران و مدیران گردشگری کمک می‌کند.

آلال و همکاران (۲۰۲۲) تحقیقی با عنوان تأثیر تفاوت های فضایی بر کیفیت زندگی شهری مقایسه ای مطالعه تحلیلی سه شهر در منطقه فلات مرتفع الجزایر پرداخته اند، مناطق شهری در الجزایر از نابرابری های مختلف در مناطق مختلف رنج می برند، جایی که عدم تساوی فرصت ها منجر به عدم تعادل در چگالی جمعیت "از شمال به جنوب" شده است. وضعیت آشوب شهری باعث مواجهه با چالش های زیادی شده است که ما را مجبور کرده است تا به دنبال رفع این نقص باشیم. برنامه های توسعه در الجزایر بر روی نقش شهرهای با تپه های بلند در بازگرداندن تعادل به حوزه ملی و کاهش این اختلافات تمرکز دارد. هدف این مطالعه استخراج و ارزیابی تفاوت های فضایی سه شهر و فاش کردن ناهمگونی های فضایی است، به منظور ایجاد یک توسعه منطقه ای متعادل در حالی که طرح های توسعه مختلف را آماده می کند، بر اساس چندین معیار با تلفیق روش دلفی با فرآیند سلسله مراتبی تحلیلی و تعیین مناطق فضایی آن در محیط GIS. از طریق مطالعه تطبیقی سه شهر، مطالعه پیشرفت شهر ستیف را نشان داد که (۱۱٪) از مساحت مطالعه را به دست آورد و کیفیت بالایی را داشت با مساحت (۱۴,۵۰ کیلومتر مربع)، المسیله (۰۳٪) با مساحت (۷,۹۹ کیلومتر مربع) و باریکه (۰۱٪) با مساحت (۳,۹۸ کیلومتر مربع). نتایج می توانند در هنگام آماده سازی برنامه های توسعه برای این منطقه استفاده شوند.

غفوری و همکاران (۲۰۲۰) در تحقیقی با عنوان فضاهای شهری چند منظوره راهکاری برای افزایش کیفیت زندگی شهری در شهرهای متراکم پرداخته اند، با افزایش جمعیت شهری، شهرها با مسئله ای روبرو هستند. از یک سو، رشد افقی عواقب ویرانگری بر محیط زیست به همراه دارد و از سوی دیگر، رشد عمودی منجر به کاهش کیفیت زندگی شهروندان و بروز انواع بیماری های روانی می شود. این مسئله باعث شده است که مدیران شهر با پازلی پیچیده مواجه شوند: یک شهری که باید بتواند با حداقل دخالت، بیشترین تعداد افراد را دریافت کند و در عین حال کیفیت زندگی آنها را حفظ کند. این تحقیق ایده طراحی فضاهای چندمنظوره شهری را به عنوان راه حلی برای مسئله مذکور معرفی می کند. در این تحقیق، تعریف فضاهای چند منظوره با استفاده از تعریف آن در زمینه کشاورزی و مطالعات محیط زیست بررسی شده است. فرضیه این تحقیق بر این اساس است که تعریف جامع می تواند منظره ای جدید را در طراحی شهری به وجود آورد، عملکرد کارکردی فضاهای شهری موجود را بهبود بخشد و در نتیجه نیاز به ساخت تجهیزات جدید را کاهش داده و همچنین کیفیت زندگی در شهرهای چگال را حفظ کند. روش تحقیق کیفی است و بر اساس مطالعات کتابخانه ای انجام شده است. در ابتدا، مفهوم عملکرد کارکردی و تعریف فضاهای چند منظوره در رشته هایی که تفسیر مشخص تری از موضوع ارائه می دهند، مورد بررسی قرار می گیرد و سپس تعریف مفاهیم به طراحی شهری و فضای شهری گسترش داده می شود و در نتیجه، برجسته و بحث می شوند.

ادبیات تحقیق

مفهوم فضا

مفهوم فضا یکی از بنیادی ترین مفاهیمی است که انسان ها به آن توجه نموده اند و برای نظام مند کردن آن تلاش کرده اند. فضای شهری از جمله عناصر بافت شهر است که در ادوار مختلف به همراه تاریخ یک ملت به وجود می آید، شکل می گیرد و دگرگون می شود. فضای جغرافیایی بازتابی از آگاهی های اساسی انسان از جهان، تجربیات او از زندگی و وابستگی های ارادی او با محیط خود می باشد. فضای جغرافیایی فضای منحصر به فرد برای فرهنگ خاص می باشد؛ و ... با تصمیمات انسانی، فردی یا جمعی، اختیاری یا اجباری، آگاهانه یا ناآگاهانه به طور مرتب تغییر می یابد (رسولی و همکاران، ۱۳۹۴ ص ۳). در واقع فضا عبارت است از گستره ای پیوسته که در آن اشیاء وجود دارند و حرکت می کنند، مقداری از یک منطقه که چیز خاصی آن را اشغال می کند یا برای هدف خاصی در اختیار گرفته شده است (رحیمی، ۱۳۹۹ ص ۶۹۴). این مفهوم به ویژه در مطالعات ساختار فضایی و معماری به بررسی نحوه چینش و پیوستگی کانال های بصری-حرکتی و تأثیر آنها بر ساختار اجتماعی و رفتار مردم پرداخته و به عنوان یک سیستم سازمان یافته از نقاط و مسیرها، می تواند بر اساس میزان یکپارچگی و پیوستگی آن تحلیل می شود (Fathi et al, 2020 p 5). فضا یکی از مفاهیمی است که بیشترین ابهام برای تبیین و مرزبندی آن وجود دارد و همین امر اگر آن را به سوی نوعی درک ناپذیری سوق می دهد. دلیل آن است که فضا را باید بیش

از هر چیز به مثابه مکانی «خالی» و «تهی» در نظر گرفت، جایی که هیچ چیز را در خود جای می دهد؛ به عبارت دیگر جایی در میان چیزها و اشیاء. با این وصف پدیده فضا را تنها می توان در حضور اشیاء و پر بودن آن ولو به طور نسبی درک کرد (رسولی و همکاران، ۱۳۹۴ ص ۴).

مفهوم فضای شهری

ارتباطات اجتماعی، به علت برخورداری از مؤلفه های مکانی، نیازمند بررسی عوامل محیطی مؤثر در شکل گیری آن ها هستند (مقصودی و همکار، ۱۳۹۹ ص ۲). فضای شهری به عنوان یکی از نمونه های مهم این مکان ها مورد توجه قرار می گیرد. این فضاها، به عنوان عینیتی ناشی از ترکیب روابط اجتماعی در قالب یک بستر فیزیکی، در زمینه های معنایی و برآورده کردن نیازهای جمعی و گروهی انسان ها اهمیت دارند. به عبارت دیگر، فضای شهری به منظور ماندگاری سپری کردن زمان در آن، و نه تنها برای نگاه کردن طراحی شده است، بلکه تجربه ای فعال و مشارکتی است که ما را به عمق خود می کشاند و در تجربه ای درگیرمان می سازد که همه افراد در آن حرکت می کنند و در آن شریک هستند (کربلایی حسینی غیاثوند و همکار، ۱۳۹۷ ص ۳۶۱). قلمرو فضای عمومی شهری، تمام بخش های بافتی شهر را شامل می شود که عموم مردم به آن دسترسی فیزیکی و بصری دارند. فضای شهری محلی است که در آن با غریبه هایی که اقوام، دوستان یا همکار ما نیستند سهیم هستیم (شجاعی و همکار، ۱۳۹۴ ص ۳). در حقیقت در فضاهای شهری که ملاقات شهروندان صورت می گیرد امکان حیات و شکل گیری هویت جمعی وجود دارد. اجتماع پذیری فضاهای شهری با ترکیب و همنشینی مناسب عوامل کالبدی و فیزیکی معماری و حوزه های فعالیت مردم به وجود می آید (قدس و همکاران، ۱۳۹۷ ص ۵۶). کاربران و استفاده کنندگان این فضاها تجربه جذاب و لذت بخشی را تجربه می کنند، از بازی کودکان، قدم زدن جوانان و گفتگوی افراد مسن گرفته تا استراحت افراد خسته. هیچ وجه تمایز روشنی میان ناظران و مشاهده کنندگان وجود ندارد. همه آن ها در صحنه حضور دارند و بخشی از مخاطبان این فضا هستند. همچنین این فضاها توسط یک سازمان عمومی در خدمت منافع عموم تأمین و اداره می شوند (شجاعی و همکار، ۱۳۹۴ ص ۹۷). عناصر اساسی چنین فضاهای اجتماعی در شهرها، شامل مسیرهای پیاده روی، مسیرهای اسب سواری، باغ ها، مناطق بازی کودکان، قسمت های نشیمن و فضای سبز و تالار شهر است. فضای شهری در سطوح مختلف از محله تا ناحیه، فرصت هایی برای ارتباط و تفریح جامعه را ایجاد می کند (Salih et al, 2017 P 2).

مفهوم فضای عمومی

در تلاش برای تعریف فضاهای عمومی، محققان این سؤال را مطرح کرده اند که یک فضا به طور قانونی چگونه تعریف می شود، چه کسی برای آن هزینه می پردازد یا آن را حفظ می کند، چه کسی به آن دسترسی دارد (Sträuli, 2023 P 2). در این باره لازم به ذکر است که طی دهه های اخیر، تغییرات فراوانی در طرز زندگی و نوع تفریحات و نیاز های اجتماعی مردم به وجود آمده و توسعه سریع شهرها و کلان شهرها سبب شکل گیری دگرگونی هایی در محیط زیست گشته است که به نوبه خود سبب تغییر شکل یافتن نوع تفریحات افراد شده است، همچنین نیازهای اجتماعی نیز تحت تأثیر سیستم اقتصادی و صنعتی قرار گرفته و شکل جدیدی به خود گرفته است (غضنفری و همکار، ۱۴۰۱ ص ۲۱۱). فضاهای عمومی نظیر سینماها، پارک ها، میادین و کتابخانه ها، حق حضور و ورود تمامی شهروندان از هر قشر، سن، نژاد و صنفی را بدون نیاز به کنترل و محدودیت دارند. این فضاها توسط انسان و فعالیت های او به وجود می آیند و در نتیجه چنین فضایی تجلی و اهمیت می یابد (ایلخانی و همکاران، ۱۳۹۲ ص ۴). بدین سان مراکزی که در زمینه فعالیت های فرهنگی و اجتماعی در شهرها فعالیت نموده و به منظور تحقق اهداف و سیاست های فرهنگی، تکاپو می کنند، نقشی اساسی در توسعه فرهنگ و فعالیت های فرهنگی در شهرهای هوشمند دارند (جعفری باقی آباد و همکاران، ۱۴۰۱ ص ۱۴).

شکل ۱. بازار اصلی کراکوف لهستان، یکی از محبوب ترین و زیباترین فضاهای عمومی اروپا؛ منبع: www.eligasht.com

رشد کیفی فضای شهری

به واقع می‌توان کیفیت محیط را یکی از مهم ترین دل مشغولی های دانش شهری دانست. این امر به گونه ای ست که بسیاری از نظریه پردازان «ارتقاء محیط را مهم ترین وظیفه فعالیت طراحی شهری می دانند» (پاکزاد، ۱۳۸۵، ص ۷۷). در بیان اهمیت رشد کیفی فضای شهری می‌توان به این موضوع اشاره نمود که در واقع کیفیت یک فضا بخشی از کیفیت زندگی محسوب می‌شود، بنابراین شناخت مؤلفه‌های مؤثر در ارتقاء رشد کیفی محیط به رشد کیفیت زندگی شهروندان منجر خواهد شد. بدون شک کیفیت یک فضا ناشی از کیفیت عناصر تشکیل دهنده آن فضا خواهد بود اما در حدی کامل تر و وسیع تر. چرا که کیفیت هرکدام از این عناصر به تنهایی مفهومی نسبی خواهد داشت اما مجموع این کیفیات در کنارهم مفهومی گسترده تر از تجمع یکایک این عناصر خواهد داشت و در مجموع مفهوم کیفیت یک فضا را تعریف خواهد کرد (میرزا علی و همکاران، ۱۳۹۵، ص ۱۹)

تعامل فعال بین انسان و فضای شهری

میزان موفقیت فضاهای شهری با میزان استفاده از آن فضا و حضور انسان در آن متناسب است. در واقع معماری و شهرسازی باید به جای افتراق و جدایی در پی افزایش تعاملات اجتماعی و همبستگی انسان‌ها باشد (پاشا زانوسی و همکاران، ۱۳۹۴ ص ۲). از طرفی در دنیای مدرن و ماشینی امروز، شاهد اختصاص یافتن بخش بیشتر فضاها، به مکان‌های تولیدی و صنعتی هستیم و سهم اندکی از این فضاها برای استراحت تفریح و انسان‌ها در نظر گرفته شده است. این امر، ضرورت طراحی و ایجاد فضاهای عمومی شهری در طبیعت را آشکار می‌سازد که با بهره مندی از جاذبه های فراوان، می‌توانند گردشگران را از داخل و خارج از کشور به خود جذب کنند. با توجه به این نکته که بازدید گردشگران و اقامت و پذیرایی از آنان بسیار حائز اهمیت است (سعیدی زارنجی و همکاران، ۱۴۰۲ ص ۶۴۸۱)؛ چراکه انسان و محیط دارای ارتباطات و تأثیرات متقابل بر یکدیگر هستند؛ به عبارت دیگر، همان طور که انسان تحت تأثیر محیط قرار می‌گیرد و از آن برای برآورده کردن نیازهای جسمی و روحی خود استفاده می‌کند، متقابلاً انسان هم محیط را دستخوش تغییر قرار داده و تأثیرات عمیقی بر آن می‌گذارد (قلی تبار و همکار، ۱۴۰۱ ص ۱). در این راستا، فضای عمومی تفریحی فرهنگی شهری می‌توانند به‌عنوان ابزاری کارآمد برای ارتقای سرزندگی اجتماعی بین محیط و انسان و انسان با انسان مورد استفاده قرار گیرند (عیاررضایی، ۱۴۰۱ ص ۱۷۱).

فضاهای تفریحی

یک فضای تفریحی، مکانی تعریف می شود که افراد برای لذت بردن از فعالیت های سرگرم کننده مانند کنسرت، موزیک، جشنواره های قرون وسطایی، نمایش های جادویی، سیرک، کمدی، رویدادهای ورزشی، تئاتر، رقص، کلاب رفتن و بازدید از پارک های موضوعی به آنجا می روند (Luo et al, 2020 P 853). این فضاها منجر به افزایش یکپارچگی اجتماعی، کاهش فشارهای روانی، بهبود و ساماندهی محیط زیست، افزایش آرامش و ایجاد محیط ایمن برای پرورش کودکان و فراغت گردشگران می شود (خادمیان و همکار، ۱۳۹۹ ص ۱۰۲). در سال های اخیر، تفریح همگام با مقاصد گردشگری به سرعت در حال تغییر و تحول است. برخی فعالیت های تفریحی مانند رسانه ها، اینترنت و بازی های ویدیویی بدون نیاز به مکان خاصی قابل دسترس هستند؛ بنابراین، این فعالیت ها در زمره تفریحات مربوط به فضای تفریحی گردشگری قرار نمی گیرند (Luo et al, 2020 P 853). فضاهای تفریحی به عناصری طبیعی اشاره دارند که می توان از آن ها برای سفر، گردشگری و سرگرمی استفاده کرد. این منابع عمده شامل رشته کوه ها، جنگل ها، چمنزارها، رودخانه ها، دریاچه ها، مناطق ساحلی و چشمه های معدنی می شود (Safarov et al, 2023 P 303).

شکل ۲. فضای تفریحی دیزنی لندن، کالیفرنیا؛ منبع: disneyconnect.com

فضاهای پویا

امروزه با فراگیر شدن سبک زندگی مدرن، توجه به جنبه های جامعه شناسی محیطی در فضاهای شهری بیش از هر زمان دیگری مورد توجه برنامه ریزان و طراحان شهری قرار گرفته است. این امر سبب شده که شهرها و فضاهای شهری موجود در آن ها فراتر از کالبد موجود در آنها و سازه های نسبتاً عظیمی که در آن ها احداث شده است، مورد توجه قرار گیرند. در فضاهای شهری، به عامل پویایی نسبت به دیگر عوامل جامعه شناختی توجه بیشتری شده است. این امر به سبب انتظارات و توقعاتی است که بلافاصله بعد از مطرح شدن نام فضای شهری در اذهان شهروندان شکل می گیرد. در واقع، یکی از برجسته ترین توقعاتی که افراد از فضاهای شهری دارند، پویایی و نشاط آن فضاهاست (مقصود و همکار، ۱۳۹۸ ص ۵). بر اساس نظریه های رفتار محیطی، پویایی فضا - از دیدگاه جامعه شناسی شهری - اغلب به عنوان احساس پویایی که افراد در آن فضا تجربه می کنند، تفسیر می شود. بدین گونه بدیهی است که احیاء پویایی فضا از طریق طراحی باکیفیت آن قابل ارتقا است. پویایی فضا با فعالیت های اجتماعی و تفریحی غیرضروری که در آن مکان رخ می دهد، منعکس می شود. کارکردهای شهری متنوع تر می توانند فعالیت های بیشتری در زندگی شهری را تحریک کنند، که نشان دهنده ی کیفیت و سرزندگی پویاتر فضا است؛ بنابراین، تعیین اینکه چگونه تغییرات در عناصر فضایی بر سرزندگی فضا تأثیر می گذارد، برای هدایت برنامه ریزان و معماران به سمت احیاء بهتر سرزندگی، امری مهم است (Fan et al, 2023 P 1). با این حال، «پویایی» اصطلاحی است که روز به روز طرفداران بیشتری پیدا می کند. در واقع، این مفهوم به اصطلاحی چندوجهی تبدیل شده است که برای توجیه و تأیید مطلوبیت و اصل کیفیت محیطی، هم در درون و هم بیرون یک فضای معماری به کار می رود (Shabani et al, 2023 P 8).

پاتوق شهری

اصطلاح پاتوق که معادل واژه ی Hangout میباشد محل اجتماع افرادی است که به صورت مستمر و در زمان های نسبتاً ثابت از آن استفاده می کنند. پاتوق ها فضاهایی هستند که افراد و گروه های اجتماعی از آن استفاده مشترک می کنند. فعالیت هایی که در پاتوقها انجام میشود از جمله فعالیت های اختیاری یا اجتماعی است. حضور در پاتوق آزادانه است و افراد به فعالیت های مورد علاقه شان می پردازند. در واقع پاتوق ها محل تبادل افکار و اطلاعات و مکانی برای شکل گیری شبکه های اجتماعی هستند چنین فضاهایی فرصت آن وجود دارد که برخی مرزهای اجتماعی شکسته شده و برخوردهای از پیش تدوین نیافته به وقوع پیوسته و افراد در یک محیط اجتماعی جدید با هم اختلاط پیدا کنند (فارسی و همکاران، ۱۳۹۸ ص ۱۵۰). پس پاتوق های فرهنگی و تفریحی جوامع شهری به عنوان فضایی برای ایجاد تجمعات، برقراری پیوند اجتماعی، تبادل اطلاعات و نظرات به حساب می آید و یکی از اثرگذارترین مکان هایی است که با تجمیع افراد فرهنگی، زمینه های رشد و توسعه سطح فرهنگ یک جامعه را فراهم می نماید (عابدینی و همکار، ۱۴۰۰ ص ۱۵۴). این فضاها می توانند در فضای باز یا محیط های دیگر باشند و نیاز به امکانات ورزشی تخصصی ندارند، بلکه بیشتر بر اساس تعامل اجتماعی و تفریح غیررسمی شکل می گیرند (Barron et al, 2023 P 35).

زندگی اجتماعی

ماهیت زندگی اجتماعی و فضاهای شهری به ارتباطات اجتماعی و خاطرات جمعی انسان ها پیوند خورده اند. فضاهای شهری به عنوان یک کاتالیزور نقش بسیار مهمی در تغییرات اجتماعی ایفا می کنند و فضایی را برای اجتماع گروه های مختلف مردم فراهم می نمایند. در حقیقت، فضاهای شهری مکان هایی هستند که به افراد اجازه می دهند تا اوقات خود را با اشخاص جدیدی سپری کنند (رحیمی، ۱۳۹۹ ص ۶۹۲). این فضاها در طول تاریخ بشر همواره عرصه ای برای اجرای کارکردها و فعالیت های اجتماعی بوده اند و بسیاری از فعالیت های وابسته به فضای خصوصی از قبیل ارتباط با خانواده نیز به عرصه های عمومی و فضاهای پیچیده شهری منتقل شده است (کرمی و همکاران، ۱۳۹۷ ص ۱۷۳). هنگامی که از حوزه فضای شهری صحبت می کنیم، در واقع به قلمروی زندگی اجتماعی ما اشاره داریم که می توان در آن چیزی شبیه به افکار عمومی را شکل داد. دسترسی به این قلمرو باید برای تمامی شهروندان تضمین شده باشد (اندیشمند، ۱۳۹۷ ص ۲). ارتباطات اجتماعی به خودی خود و در نتیجه حرکت و تجمع افراد در این فضاها اتفاق می افتد. به همین دلیل، اهمیت فضاهای عمومی شهری در این زمینه بیشتر می شود (Moulay et al, 2016 P 185). این مقوله می تواند یک موضوع فیزیکی، یک نگاه، یک مکالمه و ارتباط بین افراد باشد که خود مستلزم تعریف رویدادها و فعالیت های متناسب و در نتیجه نقش پذیری مردم در فضا و عضویت آن ها در گروه ها و شبکه های اجتماعی است. از سوی دیگر حیات جمعی متأثر از نیروها و عوامل مختلفی می باشد (پاشا زانوسی و همکاران، ۱۳۹۴ ص ۳).

اجتماع پذیری فضا

میزان موفقیت فضاهای شهری با میزان استفاده از آن فضا و حضور انسان در آن متناسب است. در واقع معماری و شهرسازی باید به جای افتراق و جدایی در پی افزایش تعاملات اجتماعی و همبستگی انسان ها باشد (پاشا زانوسی و همکاران، ۱۳۹۴ ص ۲). از طرفی در دنیای مدرن و ماشینی امروز، شاهد اختصاص یافتن بخش بیشتر فضاها، به مکان های تولیدی و صنعتی هستیم و سهم اندکی از این فضاها برای استراحت تفریح و انسان ها در نظر گرفته شده است. این امر، ضرورت طراحی و ایجاد فضاهای عمومی شهری در طبیعت را آشکار می سازد که با بهره مندی از جاذبه های فراوان، می توانند گردشگران را از داخل و خارج از کشور به خود جذب کنند. با توجه به این نکته که بازدید گردشگران و اقامت و پذیرایی از آنان بسیار حائز اهمیت است (سعیدی زارنجی و همکاران، ۱۴۰۲ ص ۶۴۸)؛ چراکه انسان و محیط دارای ارتباطات و تأثیرات متقابل بر یکدیگر هستند؛ به عبارت دیگر، همان طور که انسان تحت تأثیر محیط قرار می گیرد و از آن برای برآورده کردن نیازهای جسمی و روحی خود استفاده

می کند، متقابلاً انسان هم محیط را دستخوش تغییر قرار داده و تأثیرات عمیقی بر آن می گذارد (قلی تبار و همکار، ۱۴۰۱ ص ۱). در این راستا، فضای عمومی تفریحی فرهنگی شهری می تواند به عنوان ابزاری کارآمد برای ارتقای سرزندگی اجتماعی بین محیط و انسان و انسان با انسان مورد استفاده قرار گیرند (عیاررضایی، ۱۴۰۱ ص ۱۷۱).

چالش ها و راهکارهای احیای ارتباطات اجتماعی در فضاهای عمومی شهری

ارتباطات اجتماعی یکی از ویژگی های اساسی زندگی روزمره است که برای آن از کارکردها و منابع شناختی مختلف استفاده می شود. برای داشتن یک ارتباط اجتماعی موفق، نیاز به توانایی شناختی بالا وجود دارد. فرد باید بتواند موضوعات گفتگو را در حافظه نگه دارد، به دیدگاه های دیگران توجه کند و با آن ها سازگاری پیدا کند، انتظارات، افکار و احساسات دیگران را استنتاج کند و در طول تعامل از رفتارهای نامرتب یا نامناسب خودداری کند (Zhaoyang et al, 2024 P 2)، اما در دنیای امروز، شاهد دگرگونی عمیقی در روابط اجتماعی به خصوص در میان همسایگان هستیم. این در حالی است که از دیرباز در فرهنگ ایرانیان، رابطه بین شهروندان و همشهری بودن رابطه ای بسیار صمیمی تلقی شده، با این حال، امروزه با افزایش فردگرایی، همسایه ها و هم محله ای ها با یکدیگر بیگانه شده اند و میان آن ها، مرزبندی و جدایی ایجاد شده است. این فقدان ارتباط، علاوه بر تأثیرات مخرب فردی، مشکلات اجتماعی نظیر کاهش حس سرزندگی افزایش جرم خیزی، کاهش اعتماد اجتماعی، کاهش سرمایه اجتماعی و... را باعث می گردد (رشیدکلویر و همکاران، ۱۳۹۷ ص ۱۱۵). در حالی که فراهم کردن فضاهایی برای گروه های متنوع مردم در یک محدوده جغرافیایی محدود، مانند یک محله، گامی مثبت در جهت ایجاد جامعه ای متنوع است، این امر به تنهایی کافی نیست. مطالعات نشان داده اند که برای شکل گیری ارتباطات اجتماعی معنادار و پایدار، روابط اجتماعی فراگیر و مبتنی بر مشارکت ضروری است. چنین روابطی بستری برای برابری و مشارکت در فرآیند برنامه ریزی فراهم می کنند و به نوبه خود، به ایجاد محلاتی متنوع، عادلانه، امن و پویا کمک می کنند؛ بنابراین، چالش اصلی پیش روی برنامه ریزان، سیاست گذاران و سازمان دهندگان اجتماعات، فراتر از صرفاً فراهم کردن فضاهای فیزیکی، به ایجاد و حفظ این نوع روابط اجتماعی و جوامع پویا معطوف می شود (Matsumoto, 2024 P 2). در حقیقت، آنچه ما در جوامع امروزی شاهد آن هستیم، کاهش سطح ارتباط افراد با یکدیگر است. چراکه با افزایش اندازه، وسعت شهرها، سرعت، تراکم و غیره، مدنیت، شهروندی و روابط اجتماعی به عنوان اصول اولیه شهری، تضعیف شد (صادقی و همکاران، ۱۴۰۱ ص ۳۸۸).

بحث و نتیجه گیری

طراحی فضاهای شهری، فراتر از ایجاد محیط های زیبا و کارآمد، نقشی اساسی در شکل دهی به زندگی اجتماعی و هویت شهرها ایفا می کند. فضاهای عمومی پویا و فعال، بستر مناسبی را برای تعاملات اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی فراهم آورده و به تقویت حس تعلق به مکان و ارتقای کیفیت زندگی شهروندان کمک شایانی می کنند. یک طراحی شهری موفق، با در نظر گرفتن نیازها و خواسته های متنوع شهروندان، فضایی را ایجاد می کند که دعوت کننده، جذاب و قابل دسترس باشد. فضاها به گونه ای طراحی شده اند که مردم را به تعامل با یکدیگر تشویق کنند و فرصت های متنوعی برای فعالیت ها و رویدادهای اجتماعی فراهم آورند. از سوی دیگر، طراحی نامناسب فضاهای شهری می تواند به انزوای اجتماعی، کاهش کیفیت زندگی و تضعیف بافت های شهری منجر شود؛ بنابراین، توجه به اصول طراحی شهری انسان محور و پایدار در ایجاد فضاهایی که نیازها و خواسته های شهروندان را برآورده سازد، امری ضروری است. با ایجاد فضاهای عمومی جذاب و متنوع، می توان به شهری پویا، با نشاط و انسان محور دست یافت. طراحی فضاهای شهری باید به گونه ای انجام شود که تمامی گروه های سنی و اقشار مختلف جامعه را در بر گیرد. برای این منظور، لازم است از تنوع در طراحی فضاها استفاده شود تا هر فردی بتواند با توجه به علائق و نیازهای خود از این فضاها بهره برداری کند. به عنوان مثال، ایجاد فضاهای سبز، پارک ها و محوطه های بازی برای کودکان، مناطق آرامش بخش برای سالمندان و فضاهای اجتماعی برای جوانان می تواند به تقویت ارتباطات اجتماعی کمک کند. علاوه بر این، طراحی فضاهای شهری می تواند نقش مهمی در ترویج فرهنگ و هنر ایفا کند. برگزاری رویدادهای فرهنگی، هنری و اجتماعی

در فضاهای عمومی باعث می‌شود که شهروندان با یکدیگر تعامل بیشتری داشته باشند و حس تعلق به جامعه را تقویت کنند. همچنین، این رویدادها می‌توانند به جذب گردشگران و رونق اقتصادی مناطق مختلف کمک کنند. مدیریت مناسب فضاهای عمومی نیز از اهمیت بالایی برخوردار است. نگهداری و نظافت این فضاها، تأمین امنیت و ایجاد زیرساخت‌های لازم برای دسترسی آسان به آن‌ها، می‌تواند تجربه مثبت‌تری برای کاربران به ارمغان آورد. توجه به نیازهای خاص افراد با معلولیت نیز باید جزء اولویت‌ها باشد تا همه شهروندان بتوانند از امکانات موجود بهره‌مند شوند. درنهایت، طراحی شهری باید بر مبنای اصول پایداری انجام شود. استفاده از مصالح دوستدار محیط زیست، کاهش آلودگی و مدیریت منابع آب و انرژی از جمله نکاتی هستند که باید در مراحل طراحی و اجرا مورد توجه قرار گیرند. با در نظر گرفتن این اصول، می‌توان به ایجاد شهری پایدار و با کیفیت زندگی بالا دست یافت که در آن همه شهروندان احساس راحتی و رضایت کنند.

منابع

۱. اندیشمند، علی محمد (۱۳۹۷) بررسی اجتماع پذیر بودن کتابخانه‌های عمومی، معماری شناسی، ص ۱-۶.
۲. ایلخانی، ماه بانو، مظاہریان، حامد، ریسی، ایمان (۱۳۹۲) تدوین ابعاد اجتماعی مؤثر برای دستیابی به مفهوم پایداری اجتماعی در طراحی مدیاتک، کنفرانس ملی معماری و شهرسازی (انسان‌گرا)، ص ۱-۱۱.
۳. پاشا زانوسی، سعید، مهدوی، محمد، نجاتی، هانیه، احسنی، خاطره (۱۳۹۴) تحلیل و ارزیابی شاخص‌های پویایی در فضاهای شهری، دومین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در عمران معماری و شهرسازی، ص ۱-۱۸.
۴. پاکزاد، جهان‌شاه (۱۳۸۵) سیمای شهر آنچه کوبین لینچ از آن می‌فهمید، فصلنامه آبادی، سال شانزدهم، شماره ۵۳، ص ۲۰-۳۶.
۵. جعفری باقی آبادی، سمیه، نوروزی، علیرضا، وصفی، محمدرضا، مرادی، شیما (۱۴۰۱) ضرورت اشتراک دانش میان‌سازمانی در هوشمندسازی مراکز اطلاعات و دانش در شهرهای هوشمند، پژوهشنامه کتابداری و اطلاع رسانی، ص ۵-۲۸.
۶. حیدرزاده، احسان، رفیعی، محمدرضا (۱۴۰۲) سنجش اصول سازنده شهر شاد در فضاهای شهری و ارائه راهکارهای ارتقای آن نمونه موردی فضاهای شهری بوشهر، فصلنامه علمی پژوهشی و برنامه ریزی شهری، ص ۲۲۴-۲۴۰.
۷. رحیمی، روح اله، انصاری، مجتبی، بمانیان، محمدرضا، مهدوی نژاد، محمدجواد (۱۳۹۹) رابطه حس تعلق به مکان و مشارکت در ارتقای سرمایه اجتماعی سکونتگاه‌های غیر رسمی (مطالعه موردی: ترک‌محله شهر ساری)، معماری و شهرسازی پایدار، ۸(۱)، ۱۵-۲۹.
۸. رحیمی، هومن (۱۳۹۹). بررسی و تحلیل مؤلفه‌های فضای عمومی شهری به جهت دستیابی به تعاملات اجتماعی (نمونه موردی: منطقه ۱۲ تهران)، جغرافیا (برنامه ریزی منطقه ای)، ص ۶۹۱-۷۰۸.
۹. رسولی، سیدحسن، قرنچیک، عبدالرشید، قرنچیک، عبدالغفار (۱۳۹۴) نقش رفتار فضایی شهروندان در توسعه پایدار شهری مطالعه موردی شهر ساری، کنفرانس بین‌المللی پژوهش در علوم و تکنولوژی، ص ۱-۲۲.
۱۰. رشیدکلوی، حجت الله، حنیفه، فاطمه، ابوالقاسمی، عباس، حاجلو، نادر (۱۳۹۷) مقایسه سرمایه روان‌شناختی و تعامل اجتماعی در ساکنین مجتمع‌های مسکونی با و بدون ویژگی کالبدی، پژوهش‌های روانشناسی اجتماعی، ص ۱۱۱-۱۳۱.
۱۱. سعیدی زارنجی، سمیرا، ولایتی، شیوا، مختارنژاد، فرشته (۱۴۰۲) طراحی مجموعه تفریحی و گردشگری در امنند با هدف ایجاد شادی و نشاط عمومی، مطالعات علوم محیط زیست، ۸(۲)، ۶۴۸۱-۶۵۰۰.
۱۲. شاه‌رخ‌فر، زینب، طهماسبی مقدم، حسین، شمعی، علی (۱۴۰۱) تحلیل نقش زیباسازی شهری در ارتقا سرزندگی فضاهای شهری منطقه ۷ شهرداری تهران، مجله پژوهش‌های جغرافیای برنامه ریزی شهری، ۸۱-۱۰۳.

۱۳. شجاعی، دلارام، پرتوی، پروین (۱۳۹۴) عوامل مؤثر بر ایجاد و ارتقاء اجتماعپذیری در فضاهای عمومی با مقیاسهای مختلف شهر تهران (نمونه موردی: فضاهای عمومی دو محله و یک ناحیه در منطقه ۷ تهران)، باغ نظر، ص ۹۳-۱۰۸.

۱۴. صادقی، صادق؛ حسینی پور، جعفر (۱۴۰۱) باز طراحی مرکز محله با رویکرد ارتقاء تعاملات اجتماعی (نمونه ی موردی مرکز محله پردیس شهر اهواز)، جغرافیا و روابط انسانی، ۴(۴)، ۳۸۲-۳۹۸.

۱۵. عابدینی، اصغر، ساکت حسنلوئی، میثم. (۱۴۰۰). مکان‌های سوم شهری؛ صحنه خلق پاتوق های اجتماعی و تفریحی جامعه مطالعه موردی: بررسی تطبیقی کافه های مناطق ۱ و ۴ شهر اورمیه، دانش شهرسازی، ۵(۲)، ۱۵۳-۱۷۰.

۱۶. عیاررضایی، شفق. (۱۴۰۱). واکاوی و بررسی طراحی مجموعه های تفریحی و اقامتگاهی با رویکرد تقویت حس سرزندگی اجتماعی؛ مورد مطالعه: روستای بند ارومیه. شباک، ۸(۱۱) (پیاپی ۶۴)، ۱۷۱-۱۸۰.

۱۷. غضنفری، نرگس، عظمتی، سعید (۱۴۰۱) بررسی و تحلیل مؤلفه‌های تاثیرگذار بر بهبود کیفیت فضایی پردیس های سینمایی به منظور افزایش پویایی فضایی، فصلنامه علوم و تکنولوژی محیط زیست، ص ۲۰۹-۲۲۰.

۱۸. فارسی، طویه، ناسخیان، شهریار، شاهپوندی، احمد (۱۳۹۸). ارزیابی پس از بهره‌برداری یک پاتوق شهری جهت بررسی اثرات آن بر ارتقای سرزندگی (نمونه‌موردی: پاتوق شهری در معبر تاریخی-طبیعی شهر اصفهان)، آمایش محیط، ۱۲(۴۷)، ۱۴۵-۱۶۲.

۱۹. فروتن، زهرا، طبیبیان، منوچهر (۱۴۰۲) تحلیل مهم ترین مؤلفه‌های تاثیرگذار جهانی شدن بر فضاهای عمومی، نشریه علمی باغ نظر، ص ۵-۱۸.

۲۰. قربانیان تبریزی، محمدرضا، پورمحمدی، محمدرضا، حسین زاده دلیر، کریم (۱۴۰۲) تبیین الگوهای شکل گیری شهر خلاق با تاکید بر نقش فضاهای عمومی، نشریه علمی جغرافیا و برنامه ریزی، ص ۱۱۱-۱۲۰.

۲۱. قلی تبار، عسکری، و غفوری، مهدی. (۱۴۰۱). طراحی مجموعه تفریحی-گردشگری در ساحل بابلسر با رویکرد معماری اکولوژیک. کنفرانس ملی شهرسازی، معماری، عمران و محیط زیست، ۱-۱۹.

۲۲. کربلایی حسینی غیاثوند، ابوالفضل، سهیلی، جمال‌الدین. (۱۳۹۷). بررسی نقش مؤلفه‌های کالبدی محیط در اجتماع‌پذیری فضاهای فرهنگی با استفاده از تکنیک چیدمان فضا، مورد مطالعاتی: مجتمع‌های فرهنگی دزفول و نیاوران. معماری و شهرسازی آرمان شهر، ص ۳۶۱-۳۷۳.

۲۳. مقصودی، حکیمه، دلفانیان، حمیدرضا (۱۳۹۹) بررسی اهمیت فضاهای باز در کیفیت مسکن معاصر (نمونه موردی شهرک اکباتان تهران و مجتمع زیتون اصفهان)، معماری شناسی، ص ۱-۹.

۲۴. میرزا علی، محمد؛ داورزنی، حمید؛ مرگدري، شیوا؛ زنگانه، زهرا (۱۳۹۵) تأثیر فضاهای باز شهری بر بهبود کیفیت کالبدی شهرستان بجنورد، فصلنامه پژوهش های کاربردی در فنی مهندسی، ص ۱۱-۳۲.

25. allal,ahmed,boudjemaa,khalfallah,dehimi,salim(2022) The effect of spatial differences on the quality of urban life a comparative analytical study of three cities in the high plateaux region of Algeria, Journal of Tourism,181-90
26. Askarizad,reza,safari,hossein(2020) The influence of social interactions on the behavioral patterns of the people in urban spaces (case study: The pedestrian zone of Rasht Municipality Square, Iran),journal cities,p1-16
27. Barron, C., Tolland, K., & Emmett, M. M. J. (2023). "Somewhere to hang out" Teenagers' Outdoor Recreational needs in Celbridge. A partnership perspective. 1-77.
28. Bingol,serhat(2024) Exploring memorable travel experiences in urban tourism:Insights from five vibrant cities, Journal of multidisciplinary academictourism,p99-112

29. Fan, Y., Kuang, D., Tu, W., & Ye, Y. (2023). Which Spatial Elements Influence Waterfront Space Vitality the Most?—A Comparative Tracking Study of the Maozhou River Renewal Project in Shenzhen, China. *Land*, 12(6), 1260.
30. Fathi, S., Sajadzadeh, H., Mohammadi Sheshkal, F., Aram, F., Pinter, G., Felde, I., & Mosavi, A. (2020). The role of urban morphology design on enhancing physical activity and public health. *International journal of environmental research and public health*, 17(7), 2359.
31. Ghafouri, atieh, weber, Christiane (2020) Multifunctional Urban Spaces a Solution to Increase the Quality of Urban Life in Dense Cities, *journal hal*, p34-45
32. Lin, junfan, wang, xueqing, lin, geng (2024) Performance and atmosphere in urban public spaces: Street music in Guangzhou, China, *journal geographical research*, p1-10
33. Luo, J. M., Lam, C. F., & Fan, D. X. (2020). The development of measurement scale for entertainment tourism experience: A case study in Macau. *Current Issues in Tourism*, 23(7), 852-866.
34. Matsumoto, N. (2024). Social Relationships in Diverse Neighborhoods: Immigration and Gentrification in an Ethnic Enclave. *Journal of Planning Education and Research*, 44(1), 253-266.
35. Moulay, A., & Ujang, N. (2016). Legibility of neighborhood parks and its impact on social interaction in a planned residential area. *ArchNet-IJAR: International Journal of Architectural Research*, 10(1), 184-194.
36. Safarov, I. B., & Toshquvvatov, I. T. (2023). Recreational and touristic opportunities of Uzbekistan's mountains. *Экономика и социум*, (11 (114)-1), 303-312.
37. Salih, S. A., & Ismail, S. (2017). Criteria for public open space enhancement to achieve social interaction: A review paper. In *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering*. IOP Publishing. 1-9.
38. Shabani, F., Majedi, H., & Labibzadeh, R. (2023). Examining the Role of Vitality Components of Commercial Centers in Different Ages (Case Example: Commercial Centers of Tehran). *International Journal of Applied Arts Studies (IJAPAS)*, 8(2), 7-28.
39. Stevens, quentin, daly, jonathan, dovery, kim (2024) Designing for possibility in public space: afordance, assemblage, and ANT, *journal urban design international*, p1-11
40. Sträuli, L. (2023). Negotiating Difference on Public Transport: How Practices and Experiences of Deviance Shape Public Space. *Urban Planning*, 1-10.
41. Zhaoyang, R., Sliwinski, M. J., Martire, L. M., Katz, M. J., & Scott, S. B. (2024). Features of daily social interactions that discriminate between older adults with and without mild cognitive impairment. *The Journals of Gerontology, Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 79(4), gbab019.
42. Zufle, andreas, wenk, carola, pfoser, dieter, crooks, Andrew, seok kim, joon, kavak, hami, manzoor, umar, jin, hynjee (2023) Urban life: a model of people and places, *springer*, p20-51

Urban spaces in order to create dynamic and active public spaces and its effect on social communication

Amir Ramezani, Fatemeh Mozaffari Ghadikalai, Abdollah Ebrahimi

Master of Architecture, Faculty of Architecture, Islamic Azad University, Sari, Iran

Department of Architecture, Faculty of Art and Architecture, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran

Assistant Professor, Department of Architecture, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran

Abstract

With a review and library approach, this research has investigated the role of urban spaces in creating dynamic and active public spaces and its impact on strengthening social communication. Therefore, it can be said that public spaces, as the lifeblood of cities, play an important role in shaping urban identity and creating a sense of belonging to a place, and considering the increasing growth of urbanization and lifestyle changes, the importance of creating dynamic and active public spaces It has been felt more than before. In this research, while examining key concepts such as urban spaces, public spaces, dynamics and activity, the factors affecting the creation of dynamic and active public spaces have been analyzed. Also, the impact of these spaces on strengthening social connections, improving the quality of urban life and reducing negative social phenomena has been investigated. The results of this research have shown that the proper design of urban spaces, holding cultural and social programs, creating diverse facilities and easy access to public spaces, can play a significant role in creating dynamic and active spaces and strengthening social connections. Finally, suggestions have been made to improve the condition of public spaces in cities.

Keywords: urban spaces, public spaces, dynamics, activity, social communication, urbanization, urban hangout
